

Извадки из „Непосилната лекота на Битието”

* * *

Идеята за вечното завръщане е загадка, с която Ницше хвърли останалите философи в смут. Представете си само, че всичко, преживяно от нас, някога ще се повтори и че самото това повторение ще се повтаря до безкрай! Какво иска да изрази този налудничав мит?

Митът за вечното завръщане твърди посредством отрицание, че живот, който изчезва веднъж завинаги, който не се завръща, е живот-сянка, живот без тежест, мъртвороден живот, и дори да е бил ужасен, прекрасен, възвишен, неговият ужас, възвишеност или красота не значат нищо. Излишно е да обременяваме съзнанието си с тях, също както например с войната между две африкански държави през четиринайсети век, която не е променила ни най-малко света, въпреки че в нея са загинали в неописуеми мъки триста хиляди негри.

Ще се промени ли с нещо войната между двете африкански държави през четиринайсети век, ако се повтори безброй пъти във вечното завръщане?

Да, ще се промени: тя ще се превърне в стърчаща неразрушима канара и нейната нелепост ще се увековечи.

Ако Великата френска революция се повтаряше безконечно, френската историография нямаше да се гордее чак толкова с Робеспьер. Но понеже тя документира нещо невъзвратно, окървавените години са се превърнали в голи думи, в теория, в предмет на дискусии, станали са по-леки от перушина, не навяват страх. Има неизмерима разлика между Робеспьер, появил се един единствен път в историята, и Робеспьер, завръщащ се вечно да сече главите на французите.

Следователно можем да кажем, че идеята за вечното завръщане е особена перспектива, която ни позволява да видим нещата по-различно, без смекчаващото обстоятелство на тяхната недълговечност. Това смекчаващо обстоятелство ни пречи да произнесем каквато и да било присъда. Та как да съдиш нещо тленно? Заревото на залеза позлатява с чара на носталгията всичко; дари и гилотината.

Наскоро се улових, че изпитвам невероятно чувство. Прелиствах книга за Хитлер и някои от снимките ме трогнаха, защото ме накараха да си спомня детството. Моето детство съвпадна с войната, част от близките ми загинаха в Хитлеровите концлагери; но какво бе тяхната смърт пред факта, че снимките на Хитлер ми припомниха един безвъзвратно отишъл си епизод от моя живот?

Това примиряване с Хитлер разкрива дълбоката нравствена извратеност на света, който се гради върху принципната невъзможност за завръщане. В този свят всичко е предварително простено, следователно - цинично позволено.

* * *

Ако всяка секунда от нашия живот се повтаря безброй пъти, то значи и ние сме приковани към вечността като Исус Христос към кръста. Тази представа е ужасяваща. В света на вечното завръщане върху всеки жест тежи непосилна отговорност. Това е причината Ницше да нарече идеята за вечното завръщане най-тежкото бреме (*das schwerste Gewicht*).

Но ако вечното завръщане е най-тежкото бреме, то тогава, сравнен с него, животът на всеки от нас се откроява с великолепната си лекота.

Ала дали наистина тежестта е ужасна, а лекотата прекрасна?

Най-тежкото бреме ни мачка, притиска ни към земята, смазва ни с тежестта си. Но в любовната поезия на всички времена жената копнее да бъде затисната от тежестта на мъжкото тяло. Така най-тежкото бреме става същевременно образ на най-пълноценното осъществяване на живота. Колкото по-голямо бреме тегне върху нашия живот, толкова по-близо е той до земята, толкова по-истински и правдив е.

И обратното: абсолютната липса на бреме прави човека по-лек от въздуха, той литва нагоре, откъсва се от земята, от земното битие, става полуреален и движенията му са колкото свободни, толкова и лишени от смисъл.

Кое тогава да изберем? Тежестта или лекотата?

Този въпрос си е задавал Парменид през шести век преди Христа. Той виждал целия свят разделен на двойки противоположности: светлина-мрак; ефирност-плътност; топлина-студ; битие-небитие. Единия полюс в двойката приемал за положителен (светлината, топлината, ефирността, битието), а другия - за отрицателен. Това деление на положителен и отрицателен полюс би могло да ни се стори детински просто. С изключение на един от случаите: кое е положителното - тежестта или лекотата?

Парменид отговаря: лекотата е положителна, тежестта - отрицателна.

Прав ли е, или не? Това е въпросът. Сигурно е само едно: противопоставянето тежест-лекота е най-загадъчното и най-многозначното от всички противопоставяния .